

KLOPNI MENINGOENCEFALITIS

Nina Vinder, dr. med. NIJZ OE Murska Sobota

Kaj je klopni meningoencefalitis ?

Klopni meningoencefalitis je zelo resna virusna bolezen osrednjega živčevja, za katero ni specifičnega zdravila. Prenaša se z vbodom okuženega klopa ali v izjemno redkih primerih z zaužitjem nepasteriziranega mleka ali mlečnih izdelkov, narejenih iz mleka kužne živine.

Slovenija je po obolevnosti s klopnim meningoencefalitisom med najbolj ogroženimi državami v Evropi, kar pomeni, da je tveganje za okužbo veliko. V povprečju smo v zadnjih desetih letih zabeležili 105 prijav letno.

Do okužbe pride tako, da se klop, okužen z virusom klopnega meningoencefalitisa, pritrdi na kožo. Samega vboda ljudje ne čutijo, ker ima slina klopa anestetičen učinek, zato ostane klop pogosto neopažen, še posebej pri otrocih.

Potek bolezni

Na mestu vboda na koži ni vidnih sprememb. Bolezen poteka v dveh fazah. Približno 7-14 dni po vbodu klopa se pojavijo prvi znaki v obliki neznailne vročinske bolezni, ki so podobni kot pri gripi: slabo počutje, utrujenost, bolečine v glavi, vratu, bolečine v mišicah, sklepih, lahko je prisotna tudi rahlo povišana telesna temperatura. Ti simptomi trajajo 2-4 dni, nato pa se stanje izboljša in sledi obdobje brez simptomov, ki traja od nekaj dni do 3 tednov.

Prehodnemu izboljšanju sledi druga faza bolezni, za katero so značilni visoka vročina, močan glavobol, bolečine v vratu, lahko tudi otrdel vrat, vrtoglavica, slabost in bruhanje. Lahko nastopijo celo motnje zavesti, v hudi obliki tudi koma in v redkih primerih lahko nastopi celo smrt.

Smrtnost ni visoka, pri odraslih znaša približno 0,5-2 odstotka, vendar bolezen pogosto pusti trajne posledice, kot so trajne ohromitve, kronični glavobol, težave s koncentracijo in spominom, lahko se pojavijo motnje ravnotežja, težave pri hoji, govoru, okvara sluha.

Kako pride do okužbe?

Nevarnostim za okužbo so izpostavljeni ljudje vseh starosti, ki se veliko gibajo v naravi, tudi otroci. Klopi se nahajajo zlasti v gozdni podrasti in v grmovju vlažnih, mešanih gozdov ter v travi, vendar se moramo zavedati, da ga lahko dobimo tudi na vrtu ali v mestnem parku oziroma povsod, kjer rastejo trava, plevel in grmičevje. Klopi so najbolj aktivni od februarja do novembra in med tem časom je tudi največja nevarnost za okužbo. Na aktivnost klopov pomembno vplivajo tudi podnebne razmere, saj so klopi številčnejši in dejavnejši ob mili zimi in vlažni pomladi.

Zaščita

V prvi vrsti se moramo zaščititi pred vbodom klopa, saj klopi prenašajo več različnih bolezni. Zaščitimo se s primernimi oblačili in obutvijo. Oblačila naj bodo svetla, prekrijejo večji del telesa ter so stisnjena ob zapestjih in gležnjih. Čevlji naj bodo zaprti. Še dodatno lahko na oblačila in čevlje naneseemo ustrezen insekticid, kot je permetrin.

Na kožo, ki ni prekrita z oblačili, naneseemo repelent, ki z vonjem odganja klope. Ko se vrnemo iz področja, kjer smo klopom bolj izpostavljeni (npr. iz gozda), je pomembno, da se preoblečemo, stuširamo in natančno pregledamo celo telo. Predvsem smo pozorni na mehke predele kože, in sicer

pod pazduho, področje v pregibu kolena in komolca, na sramnem delu, med prsti nog. Pregledamo tudi lasišče in okolico ušes- predvsem pri otrocih pogosto na teh mestih najdemo prisesane klope.

Pred klopnim meningoencefalitisom se najbolj učinkovito **zaščitimo s cepljenjem**, saj tudi s hitro odstranitvijo klopa okužbo težko preprečimo. Virus klopnega meningoencefalitisa se namreč prenese že nekaj minut po vbodu klopa. V Sloveniji imamo na voljo zelo učinkovito in varno cepivo. Cepljenje priporočamo vsem osebam od enega leta starosti naprej, ki se veliko gibljejo v naravi. Priporočamo, da se osebe cepijo v zimskem času, da se vzpostavi zaščita pred sezono aktivnosti klopov.

Za osnovno zaščito so potrebni 3 odmerki cepiva, za dolgotrajnejšo zaščito pa so potrebni poživitveni odmerki. Prvi poživitveni odmerek se priporoča 3 leta po osnovnem cepljenju, nato pa na 5 let oziroma pri starejših od 60 let na 3 leta.

Cepljenje proti klopnemu meningoencefalitisu je brezplačno oziroma v breme obveznega zdravstvenega zavarovanja za otroke, ki v tekočem letu dopolnijo eno leto starosti, in odrasle, ki dopolnijo 47, 48 ali 49 let, ter za zamudnike. Zamudniki so otroci, rojeni v letu 2016 ali kasneje, in tisti odrasli, ki so dopolnili 49 let v letu 2019 ali kasneje in še niso prejeli treh odmerkov cepiva proti KME. Upravičeni so do treh odmerkov cepljenja, cepljenje pa lahko opravijo pri izbranem osebnem zdravniku. Za ostale je cepljenje samoplačniško.